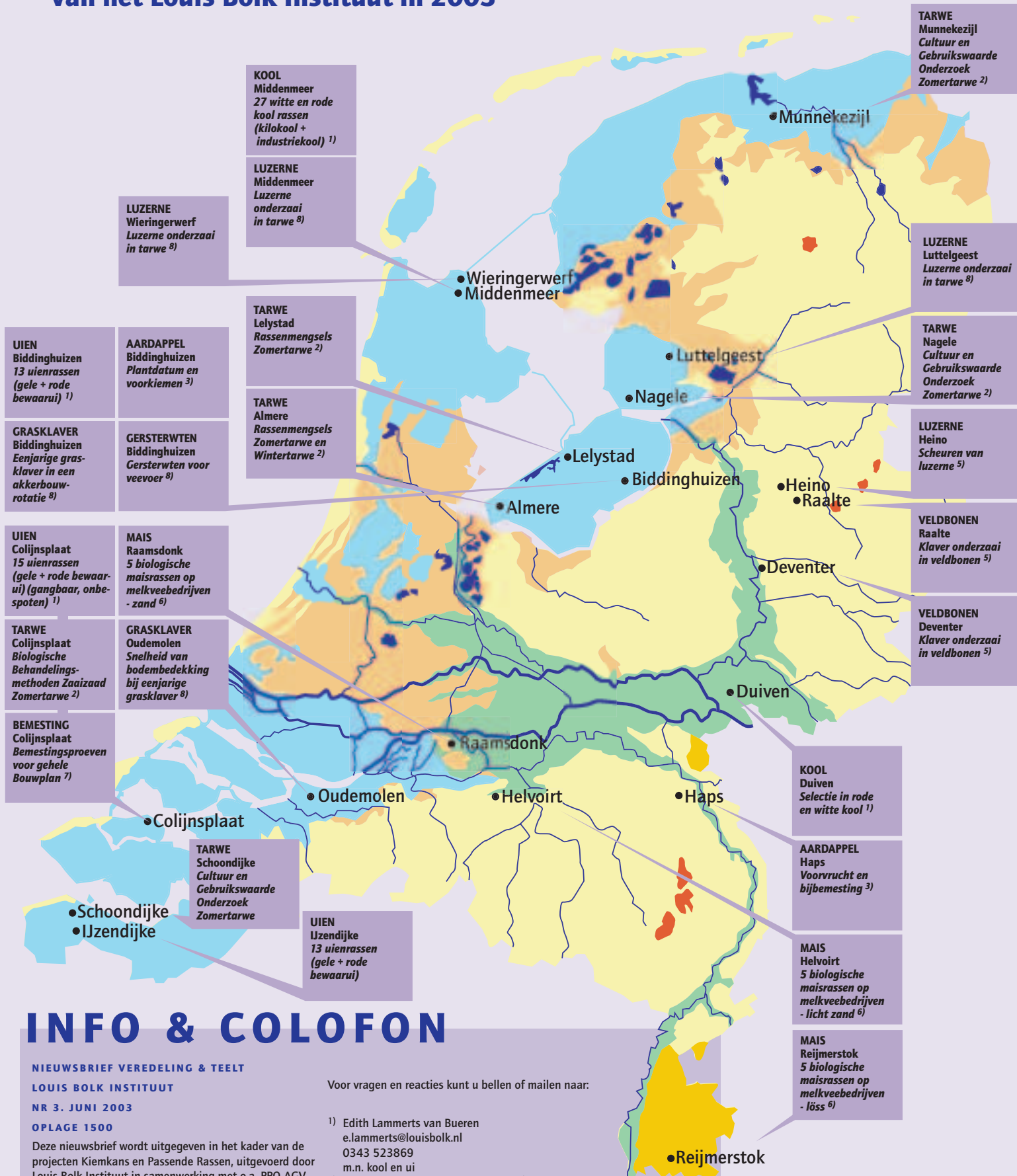

Experimenten akkerbouw en vollegrondsgroenten van het Louis Bolk Instituut in 2003

INFO & COLOFON

NIJWSBRIEF VEREDELING & TEELT

LOUIS BOLK INSTITUUT

NR 3. JUNI 2003

OPLAGE 1500

Deze nieuwsbrief wordt uitgegeven in het kader van de projecten Kiemkans en Passende Rassen, uitgevoerd door Louis Bolk Instituut in samenwerking met o.a. PPO-AGV, Nautilus, Agrifirm, Coen ter Berg (voorlichter biologische bedrijfssystemen), telers, verwerkers en zaadbedrijven. Financiers zijn Rabobank, Stichting Triodosfonds, en de Iona Stichting, en resp. HPA en ministerie van LNV.

De Groene Zadengids 2003 is te bestellen bij het Louis Bolk Instituut door overmaking van 11 Euro op Postbanknummer 3530591 t.n.v. Louis Bolk Instituut te Driebergen o.v.v. "Groene Zadengids 2003".

Ontwerp: Fingerprint, Driebergen

Foto's: Louis Bolk Instituut

Voor vragen en reacties kunt u bellen of mailen naar:

1) Edith Lammerts van Bueren
e.lammerts@louisbolk.nl
0343 523869

m.n. kool en ui

2) Aart Osman
a.osman@louisbolk.nl
0343 523867

m.n. peen en tarwe

3) Marjolein Hulscher
m.hulscher@louisbolk.nl
0343 523871

m.n. rode biet en aardappel

4) Monique Hospers
m.hospers@louisbolk.nl
0343 523865

m.n. aardappel

5) Ellen Heeres
e.heeres@louisbolk.nl
0343-523868 / 06-12450527

6) Nick van Eekeren
n.vaneekeren@louisbolk.nl
0343-523862 / 06-20132133

7) Chris Koopmans
c.koopmans@louisbolk.nl
0343-523866

8) Udo Prins
u.prins@louisbolk.nl
0343-523860 / 0612717882

LOUIS BOLK INSTITUUT

Hoofdstraat 24
telefoon 0343-523860
info@louisbolk.nl

3972 LA Driebergen
fax 0343-515611
www.louisbolk.nl

Hoe verder met biologisch uitgangsmateriaal in 2004?

Er zijn nog veel onduidelijkheden en vragen over de regelgeving rond biologische uitgangsmateriaal vanaf 2004. Daarom is op 24 januari j.l. een studiemiddag georganiseerd in Driebergen door Platform Biologica, Stichting Zaadgoed, Plantum NL en Louis Bolk Instituut. Sprekers van o.a. LNV, Skal, telers, handel en zaadbedrijfsleven, gaven hun standpunten. Hieronder een kort verslag.

Er is nog volop discussie in Brussel en het vormgeven en vastleggen van de regelgeving verloopt langzaam. In Nederland moet voor het gebruik van gangbaar, onbehandeld uitgangsmateriaal ontheffing aangevraagd worden, en er worden boetes gehanteerd indien dit niet geschiedt. Er wordt tot 2003 ontheffing verleend als aangevoerd kan worden dat een geschikt biologisch ras niet voorhanden is. Het is de bedoeling dat na 2004 men alleen ontheffing kan krijgen als er binnen een bepaalde gewasgroep geen biologisch alternatief beschikbaar is. Dit moet aangevoerd worden via een verplichte database. Er zijn nog vragen op te lossen die met de database en controle te maken hebben: wie controleert straks het aangeboden materiaal, wie beheert de database, wie bepaalt welke gewassen op de positieve lijst (de zgn. Annex) komen, wie adviseert over ontheffingen. Ook wordt nog uitgezocht of een vereveningsregling uitvoerbaar is. Het ministerie van LNV stelt een Nederlandse projectgroep in met afgevaardigden van alle betrokken partijen om het nog te belopen traject zo goed mogelijk te bewandelen.

Jan Schrijver gaf namens de Vakgroep Biologische Landbouw/LTO aan dat het streven naar biologisch uitgangsmateriaal een logische stap is in het sluiten van de keten. Dit werd in de loop van de middag door diverse telers ondersteund. "De stap is moeilijk, maar een dergelijke stap is ook met succes gezet met het plantgoed", aldus Schrijver. Hij pleitte voor meer rassenonderzoek om de keuze van het beperkte assortiment te onderbouwen. Op basis van de rassenproeven die Nautilus uitvoert was Digni van der Dries optimistisch over de beschikbaarheid van geschikte peenrassen voor de verse markt, voor de industriërassen is slechts 1 ras beschikbaar. Maar op het vlak van geschikte voedergewassen uitte veehouder Guido Frijs nog zijn zorgen, ondanks een hoopgevende inventarisatie van het PRI.

Peter van IJendoorn van Eosta rekende de kostenstijging in de keten voor, uitgaande van het gegeven dat hybride zaad van tweejarige gewassen zoals uien drie maal zo duur wordt. Omgerekend per kg product zou dit een kostenstijging voor de consument van 3% betekenen. Bij eenjarige gewassen als tomaat ligt de meerprijs van biologisch zaad rond de 20-30%. Een doorberekening van de kosten aan de consument zou een prijsverhoging van 0,25% vragen. Waar Schrijver zegt hier overheen te kunnen stappen, vraagt Lou Heynen van Oerlemans diepvriesindustrie zich af of dergelijke verhogingen de afzet niet nadelig zullen beïnvloeden gezien de nog kleine en kwetsbare markt. Akkerbouwer Alex van Hootegem rekende voor dat het nogal uitmaakt hoe de handel de kostenstijging doorberekent: nominaal of procentueel.

Ria Beckers sloot af met het suggereren van de mogelijkheid om met de keten afspraken te maken in de vorm van convenanten. De winst van deze bijeenkomst was de openheid van de diverse betrokkenen en het feit dat veel telers zich duidelijk uitspraken voor biologisch uitgangsmateriaal als een logische stap in de ontwikkeling van de biologische landbouw. Deze stap is noodzakelijk voor betrouwbaarheid, geloofwaardigheid en transparantie van de sector. Het is tevens een eerste stap op weg naar biologische veredeling van beter aangepaste rassen.

Duidelijk werd ook dat internationale afstemming van de belangenorganisaties noodzakelijk is. ECO-PB (www.eco-pb.org) organiseerde in dit kader op 10 en 11 april een internationale workshop in Frankfurt. Vertegenwoordigers van biologische koepelorganisaties en ministeries zijn hiervoor uitgenodigd. Een engelstalig verslag is bij het LBI/Edith Lammerts op te vragen.

Veredeling & teelt

JUNI 2003

INHOUD

- Extra rubriek in Rassenlijst voor biologische geschiktheid gevraagd
- Genenbankmateriaal geschikt voor de biologische teelt?
- Overzicht onderzoeken 'Open Teelten' in Nederland

Biologisch rassen- onderzoek zomertarwe en de Rassenlijst voor Landbouwgewassen

Voor akkerbouwgewassen wordt het rassenaanbod sterk gestuurd door de Aanbevelende Beschrijvende Rassenlijst. Volgens de Zaaizaad en Plantgoed Wet mogen alleen rassen verhandeld worden, die op de Nationale Rassenlijst staan. Om op die lijst te komen moeten rassen aan bepaalde criteria voldoen. Naast de Nationale Rassenlijst is er de Aanbevelende Beschrijvende Rassenlijst. Met name in de gangbare praktijk kiezen boeren slechts rassen die op deze lijst staan. En daarom zijn de zaadbouwers alleen geïnteresseerd in het op de markt brengen van rassen die aan de criteria voor de Aanbevelende Beschrijvende Rassenlijst voldoen. Belangrijkste criterium is dat het ras *beter* is dan de bestaande rassen. Dat laatste wordt onderzocht in het Cultuur- en Gebruikswaarde Onderzoek (CGO).

Is *beter* voor gangbaar ook *beter* voor biologisch? Voor kilo opbrengsten bij granen is dat vaak wel het geval. Uit het zomertarwe rassenonderzoek van Louis Bolk Instituut en PPO-AGV (Project *Passende Rassen*) van de afgelopen twee jaar, blijkt echter dat dat niet altijd op gaat. Een goed voorbeeld is Thasos. Dit ras scoort beide jaren op alle drie de biologische locaties *beter* voor opbrengst dan het gemiddelde. Op de gangbare locatie zonder ziektebestrijding valt het ras niet op voor opbrengst. Belangrijker nog is dat Thasos deze hoge opbrengst combineert met andere belangrijke biologische cri-

teria: goede bakkwaliteit, strolengte en bodembedekking. Bodembedekking is gangbaar geen criterium voor opname in de rassenlijst. Er wordt in het gangbare rassenonderzoek dan ook niet naar gekeken. Uit het onderzoek van *Passende Rassen* blijkt ook dat rasverschillen voor bodembedekking in gangbare proeven moeilijk vast te stellen zijn. Door de hoge stikstofgiften op gangbare proefvelden is het gewas bij alle rassen snel dicht. Op biologische velden zijn er duidelijke rasverschillen te zien. Het gericht zoeken naar rassen die een goede opbrengst combineren met bodembedekking en bakkwaliteit kan alleen door het doen van biologische rassenproeven. Naar aanleiding van bovenstaande resultaten heeft de Werkgroep Biologische Tarwe, die het Biologische CGO begeleidt, de Commissie voor de samenstelling van de Rassenlijst voor Landbouwgewassen gevraagd een rubriek 'Geschikt voor biologische teelt' in de rassenlijst op te nemen.

Zo'n rubriek maakt het aan de ene kant mogelijk om rassen op de markt te krijgen, die voor de biologische teelt gewenst zijn, maar vanwege mindere opbrengst onder gangbare omstandigheden de rassenlijst nooit zouden halen. Anderzijds kan zo'n rubriek zaadbouwers stimuleren actief te zoeken naar rassen, die voldoen aan biologische criteria. Langere rassen, die doorgaans een betere bodembedekking hebben worden in een modern gangbaar veredelingsprogramma standaard weggegooid. Een aantal Duitse en Oostenrijkse gangbare zaadbouwers sluisen deze types nu door naar selectievelen voor de biologische teelt.

Een biologische rubriek komt er alleen als we in staat zijn een duurzaam en financieel systeem van biologisch CGO op te zetten. Het is duidelijk dat de gangbare vorm van CGO met jaarlijks proeven op een groot aantal locaties, voor een kleine biologische sector niet te betalen is. In het Project *Passende Rassen* en de Werkgroep Biologische Tarwe studeren we op goedkopere alternatieven. Als dit lukt voor tarwe opent het de weg voor vergelijkbare initiatieven voor andere gewassen. Dit is natuurlijk een zaak die niet alleen de Werkgroep Biologische Tarwe, maar de gehele biologische sector aan gaat. Het is dan ook zeker noodzakelijk een groter deel van de sector hierbij te betrekken.

**Tabel 1. Resultaten Zomertarwerassenonderzoek
Passende Rassen**

	Vroegheid grond- bedekking	Bladmassa	Lengte stro (relatief)	Opbrengst	
				Gem. bio- logische proeven	Gem. gangbare proeven
Standaardrassen					
Lavett	7,5	6,5	110	100	97
Awemos	7,5	7,5	99	104	103
Baldus	7	7	91	96	99
Minaret	7,5	7	103	98	100
Pasteur	5	5,5	97	102	101
Nieuwe rassen					
Melon	7,5	7,5	100	103	104
Thasos	8	7	107	107	101
Monsun	8	7	99	102	105
Vinjett	7	6,5	108	97	96
Crackcer	7	7	102	97	98
Tybal	7	7	94	111	113
Paragon	7,5	8	106	99	99
Sunnan	5	7,5	119	93	92
100 = .., cm, kg/are, kg/are			88	59,3	74,0

Cijfers zijn gebaseerd op gemiddeldes over 2002 en 2003.

Bij de biologische proeven over drie locaties; de gangbare proeven betrof één locatie

Karakteriseren en beoordelen voor de biologische landbouw

Genenbank- materiaal zaai-uien

In het kader van het Wageningse onderzoeksprogramma 'Behoud van genetische bronnen van cultuurgewassen en landbouwhuisdieren DLO-366' zoekt het Centrum voor Genetische Bronnen in Nederland (CGN) samen met Louis Bolk Instituut naar mogelijkheden om het materiaal dat de genenbank beheert, toegankelijk te maken voor de biologische landbouw. Het materiaal in de genenbank is immers nog niet specifiek gekarakteriseerd op kenmerken die voor biologische landbouw van belang zijn. Een eerste project is met uien in 2002 van start gegaan.

Beoordeling

Zevenendertig nummers zijn uit de collectie van de Wageningse genenbank op het bedrijf van Jos Jeuken uitgezaaid. De medewerkers van de genenbank hebben de uien gekarakteriseerd met kenmerken die gebruikelijk zijn. Het Louis Bolk Instituut heeft samen met een drietal uien-telers, die zelf al actief zijn in de uienselectie, op een aantal aanvullende kenmerken gelet die juist voor de biologische telers van belang worden geacht. Gelet is o.a. op gezondheid, bladstand, waslaag, verhouding blad-bol. De uien zijn in een later stadium beoordeeld op kleur, bolvorm, productiviteit, hardheid en houdbaarheid.

Nieuwe populaties voor selectie

Omdat er tot nu toe geen aandacht is geweest bij veredelaars voor aanpassing aan lage en organische bemesting en dergelijke kenmerken bij de moderne selecties mogelijk onder de

beoordeling op het veld

beoordeling op bewaarkwaliteit

gangbare selectie-omstandigheden verloren zijn gegaan, is besloten een nieuwe genenpool te maken. Daartoe zijn dit voorjaar de diverse geselecteerde uien in een zes-tal groepen verdeeld om in de kassen van het CGN te laten afbloeien en dus binnen de groep onderling te laten kruisen. De drie betrokken biologische telers zullen volgend jaar ieder een deel van het zaad krijgen om daar in de komende jaren op hun eigen bedrijf (zware en lichte klei in Flevopolder en Zeeland) in verder te selecteren.

Slechte zaaizaadkwaliteit van zomertarwe: een onderzoek naar behandelingsmethoden gestart

Het lijkt de laatste jaren steeds vaker voor te komen: partijen aangekocht zaaizaad van zomertarwe van slechte kwaliteit. Ook in 2003 geeft leverancier Agrifirm de boeren weer het advies om extra dik te zaaien vanwege een hoog percentage wortelrot in het biologische zaaizaad. Wortelrot wordt veroorzaakt door verschillende soorten *Fusarium* schimmels en kan bij ongunstige omstandigheden na het zaaien heel wat uitval geven.

Zeeuwse telers hebben, via de biologische begeleidingscommissie van de Proefboerderij De Rusthoeve, het Louis Bolk Instituut ingeschakeld

om een proef met verschillende behandelingsmethoden op te zetten. In overleg met de boeren en Agrifirm hebben we voor de volgende opties gekozen: warmwaterbehandeling, toevoegen terranal (een product met de antagonist *Bacillus subtilis*), electronen-dressing en het zaaien van grovere zaadfracties. Omdat aan elke behandeling natuurlijk een prijskaartje hangt, zullen we ook het kostenaspect meenemen. De proef is gezaaid op het biologische perceel van de proefboerderij De Rusthoeve in Colijnsplaat en zal op 25 juni tijdens de jaarlijkse open dag van de proefboerderij te bezichtigen zijn.